UDK 792.01:911.3:502
DOI 10.51937/Amfiteater-2026-1/92-108

Povzetek

Članek raziskuje dialog med otoškimi študiji in uprizoritvenimi študiji z dveh teoretskih vidikov, ki izhajata iz različnih kontekstov.

Esej se začne z rekonstrukcijo nekaterih ključnih momentov razvoja otoških študijev kot znanstvenega področja, pri čemer je izpostavljen obrat od otoške lege (ang. *insularity* – op. prev.) kot nespremenljivega geografskega stanja k otoškosti (ang. *islandness* – op. prev.) kot relacijski epistemološki perspektivi. Nato prouči dva koncepta, ki prispevata k vzpostavitvi dialoga med otoškimi študiji in uprizoritvenimi študiji. *Plitvina* (ang. *shoal* – op. prev.), pojem, ki ga je Rebecca Schneider razvila v atlantskem kontekstu, izpostavlja obalna območja kot epistemološke pragove, kjer se telesa, zgodovine in okolja srečujejo v nestabilnih in transformativnih odnosih. *Transpasifika*, koncept Diane Looser, ki izhaja iz pacifiških študijev in transpacifiških znanstvenih dognanj, predlaga relacijski okvir za analizo, kako se uprizarjanje razširja po otokih, skupnostih v diaspori in globalnih omrežjih. S skupnim branjem obeh perspektiv se razkrije, kako lahko uprizarjanje in otoškost razumemo kot relacijska procesa, ki ju oblikujejo gibanje, nestabilnost in ekološka soodvisnost. S srečanjem otoških študij in uprizoritvenih študij se torej odpre plodno analitično področje za raziskave, kako umetniške prakse prispevajo k rekonfiguraciji otoških svetov in njihovih širših epistemoloških konfiguracij.

Ključne besede: otoški študiji, uprizoritveni študiji, oceanske epistemologije, plitvina, *transpasifika*

Dr. **Giada Cipollone** je docentka na Univerzi Iuav v Benetkah, prej pa je bila znanstvena sodelavka in pridružena profesorica na Univerzi v Pavii. Je članica raziskovalne skupine projekta INCOMMON: In Praise of Community. Shared Creativity in Arts and Politics in Italy (1959–1979), ki ga vodi Annalisa Sacchi in podpira Evropski raziskovalni svet, ter študijskega centra Self Media Lab, ki ga vodi Federica Villa. Leta 2022 je prejela pečat odličnosti MSCA. Je tudi soustanoviteljica in koordinatorka raziskovalne skupine PerLa (2024–).

gcipollone@iuav.it

Otoški študiji in uprizoritveni študiji

Giada Cipollone
Univerza Iuav v Benetkah

Članek osvetljuje dialog, ki se poraja med otoškimi študijami in uprizoritvenimi študiji, ter trdi, da med področjema obstaja plodna epistemološka sorodnost, saj sta usmerjeni v pragovna stanja, relacijske procese in umeščene oblike vednosti. Njuno presečišče ni predstavljeno v celoti, temveč skozi prizmo dveh teoretskih prispevkov, umeščenih v različna oceanska konteksta: skozi koncept *plitvine* Rebecce Schneider in koncept *transpasifike* Diane Looser.

Začetek članka je namenjen rekonstrukciji izvora otoških študijev kot področja. Njegovemu razvoju sledimo od »nisologije« (Grant McCall, 1994) in temeljne rekonceptualizacije Oceanije kot »morja otokov« – povezovalnega medija namesto razpršene množice oddaljenih in odvisnih ozemelj (Epeli Hau'ofa) – prek konsolidacije *otoškosti* kot epistemološke perspektive (Godfrey Baldacchino) do »relacijskega obrata« (Jonathan Pugh, 2016). Iz tega je razvidno, kako so se otoški študiji postopoma oddaljili od omejenega, esencialističnega razumevanja otoka, in sicer v smeri relacijskega okvira, ki se osredotoča na tokove, skupke, transformacijo in mobilnost, kar pomeni premik področja proti uprizoritvenim študijem.

Sledi obravnava eseja Rebecce Schneider »This shoal which is not one« (*ISJ*, 2020), enega prvih strukturiranih poskusov mišljenja otoških študijev in uprizoritvenih študijev skupaj. Schneider, ki izhaja iz radikalno različnih pripovedi o dogodkih v kraju Igbo Landing (o uporu in množični smrti zasužnjenih Afričanov iz ljudstva Igbo leta 1803 ob obali Georgie), razvije koncept plitvine kot obalnega območja epistemološke suspenzije. Na podlagi teorij liminalnosti (Turner, Schechner), ki jih pretresa z vidika črnskih študij (King, Moten), Schneider predlaga plitvino kot prag, kjer telesa, zgodovine in okolja sobivajo, a se ne razrešijo v stabilno identiteto. Plesno tradicijo, ki jo gojijo v kulturnih centrih Landship na Barbadosu in za katero je značilno, da izvajalci hkrati utelešajo kopno in morje, preteklost in sedanjost, predstavi kot ključni primer uprizarjanja, ki deluje prav v tej plitvini: trdi, da so si otoški študiji in uprizoritveni študiji bližje na področju »obalnega stanja vednosti«, ki »omogoča pot v smeri tistega, česar še ne poznamo«.

Nato je obravnavan koncept *transpasifika*, ki ga je razvila Diana Looser v študiji »Moving Islands« (2021). Looser kritizira okvir transpacifiških študij, ker slednji

reproducira kartografsko logiko, po kateri ima Pacifik predvsem vlogo koridorja med celinskimi silami na račun epistemologij, kozmologij in kulturnih praks prebivalstva Pacifiških otokov.

V nasprotju s to tendenco *transpasifika* preusmerja analitični pogled na Pasifiko sámo kot relacijsko konstelacijo skupnosti, zgodovin in predstav, ki se razteza čez otoke, diaspore in globalna omrežja. Looser trdi, da gledališki in uprizoritveni študiji nudijo edinstvena metodološka orodja za analizo tega, kako se družbeni odnosi, kulturne identitete in politične napetosti udejanjajo v utelešenih in umeščenih praksah; predstava torej ni le metafora v pacifiški znanosti, temveč osrednje prizorišče neodvisnega delovanja in ustvarjanja vednosti.

Članek se zaključi z argumentacijo, da *plitvina* in *transpasifika* nista zgolj dve »oceanski« različici istega relacijskega okvira. Koncept plitvine, kot ga je razvila Schneider, izhaja iz tradicije črnskega Atlantika in kot način uporniške miselnosti kritično moč črpa iz nadnaravnega (ang. *haunting* – op. prev.), suspenzije in zavračanja pomiritve s preteklostjo. Transpasifika, kot jo je razvila Looser, pa temelji na epistemologijah pacifiških staroselcev ter je politično zavezana neodvisnemu delovanju staroselcev in specifičnosti pacifiških kulturnih identitet. Članek trdi, da cilj skupnega branja obeh pojmov ni zabrisati njuno nesimetričnost, temveč jo ohranjati odprto: kot dve različno umeščeni obliki vednosti, ki sta si sicer bližje pri vprašanju, kako uprizarjanje in otoškost misliti skupaj, hkrati pa ostajata trdno zasidrani v lastni oceanski geografiji, kulturah in zgodovinah.

* Pričujoči članek je nastal v okviru panela »Eko-epistemologije. Transdisciplinarni horizonti uprizarjanja«, ki jo je predlagala raziskovalna enota PerLa – Performance Epistemologies Research Lab (Univerza Iuav v Benetkah) in je potekala na *Amfiteatrovem* simpoziju »Ekologija in uprizoritvene umetnosti« (9.–10. 10. 2025, SLOGI, Ljubljana). Obravnavala je pet prispevkov, ki raziskujejo različna presečišča med uprizoritvenimi študiji in otoškimi študiji, modrimi študiji, kritičnimi ekologijami uprizoritvenih umetnosti, okoljsko nekropolitiko ter digitalnim prostorom in okoljem, s ciljem raziskati epistemološki potencial transdisciplinarnih pristopov k uprizarjanju in ekologiji.

Prevedla Urška Daly.